

- De sakkyndiges arbeid skjer i stor grad i et rettsløst rom

Rettsikkerhet. Advokatforeningen mener at sakkyndighet i dag tilføres rettssaken på en overraskende tilfeldig og usystematisk måte.

Kronikk

Erik Keiserud, leder i Advokatforeningen

Publisert: 15.nov. 2012 06:00 Oppdatert: 15.nov. 2012 10:30

22. juli-rettssaken trigget en debatt om sakkyndighet. Det er imidlertid nødvendig å se på sakkyndighet utover denne ene saken. Advokatforeningen mener at sakkyndighet i dag tilføres rettssaken på en overraskende tilfeldig og usystematisk måte. Å legge mye vekt på sakkyndighet er ingen fare for rettsikkerheten. Å legge mye vekt på sakkyndighet som ikke er blitt kvalitetssikret, er det.

Sakkyndighet kan være helt nødvendig for å få en sak forsvarlig opplyst. En sak kan reise kompliserte spørsmål som det er urealistisk å forvente at dommerne alene skal skaffe seg oversikt over.

Hovedutfordringen ved bruk av sakkyndighet er imidlertid at de sakkyndiges arbeid i stor grad skjer i et rettsløst rom uten å være underlagt prosessuelle krav og prinsipper. Advokatforeningen bygger derfor sin kritikk av dagens sakkyndighetspraksis på fire teser:

Første tese:

Bruk av sakkyndige er i stor grad overlatt til partene - også i saker hvor retten burde ta et større ansvar.

Dette har ikke minst en side til spørsmålet om likeverd mellom partene.

Staten og store selskaper besitter en formidabel ekspertise som kan kobles inn på alle stadier av saken og de kan hyre inn den ekspertisen de mangler. For en privatperson vil det være vanskelig å oppnå jevnbyrdighet.

Vi vil våge å påstå at uten at Forbrukerrådet hadde påtatt seg å dekke omkostningene, ville ikke småspareren Ivar Petter Røeggen hatt mulighet til å bringe sin sak om kompliserte spareprodukter gjennom rettsapparatet og frem til behandling i Høyesterett.

Andre tese:

Retten legger for lite arbeid i vurderingen av hva slags sakkyndighet det er behov for, hvem som skal brukes som sakkyndig og utformingen av den sakkyndiges mandat.

Ofta ender man med å kontakte eller foreslå en sakkyndig man tidligere har brukt i samme type sak. Sakkyndige gjenbrukes og det kan dannes sakkyndige leire.

Det gjelder ikke minst på saksområder hvor vi i dag ser at det er etablert skoler ut fra hva som anses som faglig riktig, for eksempel i de såkalte whiplashsakene.

Det er en svakhet at retningslinjer for utforming av mandat er utarbeidet kun på enkelte områder.

Sakkyndige må også være habile. I straffesaker er tilnærmingen i så henseende for pragmatisk. Det er fullt mulig å oppnevne inhabile sakkyndige, for eksempel der bare politiet har ekspertkompetanse.

Tredje tese:

De sakkyndige bestemmer i for stor grad selv hvordan oppdraget skal utføres, også utformingen av den erklæringen som legges frem for retten.

De fleste advokater vet at det skal mye til for å snu saken når man har fått en sakkyndigrapport mot seg. Dommerne følger ofte de sakkyndiges anvisninger og vurderinger.

Derfor er det viktig at sakkyndigerklæringen har høy kvalitet - til hjelp for dommeren. Imidlertid er det flere forhold som kan svekke erklæringens verdi.

Blant annet kan manglende kunnskap om hvordan den sakkyndige skal gå frem ved innhenting av faktum og forholde seg til sakens parter, svekke grunnlaget for den sakkyndiges arbeid. Erklæringen kan bære mer preg av konklusjon enn av analyse, utredning og vurdering. Da kan motstridende momenter bli usynlige. Når dette kombineres med at sakkyndige ikke alltid er tilstrekkelig oppmerksom på at beviskravene i straffesaker er annerledes enn i sivile saker, vil den sakkyndiges sikre svar basert på hva som anses som mest sannsynlig i verste fall kunne føre til at uskyldige blir dømt.

Det er behov for generelle retningslinjer for hvordan den sakkyndige skal utføre oppdraget, tilpasset det enkelte saksområde.

Fjerde tese:

De sakkyndiges vurderinger og konklusjoner er i for liten grad underlagt vanlige krav til kontradiksjon.

Hovedregelen om at det skulle oppnevnes to sakkyndige ble fjernet i 1994 - for å spare 2,5 millioner kroner. Endringen var uheldig og må reverseres.

Selv om det oppnevnes to sakkyndige, må det imidlertid forutsettes at de jobber uavhengig av hverandre og avgir hver sin erklæring. Vi kan ikke ha sakkyndige parhester, slik vi i dag ser eksempler på. Det vil kunne tilsløre eventuelle uenigheter og skjule viktige nyanser.

Sakkyndighet er basert på kompetanse og kunnskap, men også skjønn og subjektivitet. Nettopp derfor blir kontradiksjon viktig for å sikre at usikkerhet og nyanser kommer frem.

Får retten presentert ulike vurderinger fra flere sakkyndige, er ikke dette i seg selv et problem. Snarere blir saken bedre opplyst. Dette vil også kunne gjøre retten mer selvstendig, og fritas fra kun ett synspunkt om hvorvidt tiltalte er tilregnelig, om handlingen var aktsom eller hva som er barnets beste. Som professor Nils Christie skrev i en kronikk i Aftenposten tidligere i år:

«Domstolene bringes tilbake til sin vanlige virksomhet med å eksaminere eksperter, for deretter å ta selvstendig standpunkt til de muligens sprikende vurderinger. Dommeren bringes tilbake til sin kjernevirksomhet».

En grundig kontradiksjon er et reelt alternativ til etterfølgende kontroll. Ekstern etterkontroll, som Den rettsmedisinske kommisjon, har en vesentlig svakhet. Den arbeider utenfor domstolsapparatet og uten vanlige krav til innsyn og åpenhet. Når kommisjonen i tillegg kun gir en kortfattet uttalelse som at «Det er ingen vesentlige bemerkninger til erklæringen», vil den kunne tilsløre reell uenighet som ville ha vært av interesse for domstolen.

Kan ikke fortsette

Samlet sett blir vår konklusjon at vi ikke kan fortsette å omgå sakkyndigheten på en så vidt lemfeldig måte som vi gjør i dag.

Det er bra at Justisdepartement har varslet at det skal nedsettes et utvalg som skal se på spørsmål omkring tilregnelighet, mandatet til Den rettsmedisinske kommisjon og bruk av sakkyndighet i straffesaker.

Bruken av sakkyndighet reiser imidlertid spørsmål som går ut over det departementet har besluttet utredet.

Advokatforeningen inviterer derfor Dommerforeningen og Riksadvokaten til et samarbeid. La oss få på plass retningslinjer for den sakkyndiges arbeid - fra sakens start til slutt.

Dermed kan vi ta det første steget for å legge forholdene til rette for en mer betryggende bruk av sakkyndige i rettssaker.

Fly SAS til Bergen

Alltid inkludert i prisen: Kaffe og avis, setevalg og 23 kg bagasje!

www.SAS.no/Bergen

Prøv naturlig slankepille – Gratis!

Chili-Burner - Gå ned i vekt raskt og enkelt - Kun 39.90,- for porto

www.Chili-burner.no

Låne penger til noe nytt? søk her!

Eff. rente 16,93 %, 65 000,- o/5 år, etabl.gib. 975,- Totalt 94 308,-

www.finansa.no

Mest lest meninger

Veronica Orderud - hva har vi glemt?

Hele sitt voksne liv har Linstad forfektet diktaturet

Det å la være å dele ut en medalje er ikke det samme som marginalisering.

Aftenposten meninger på Facebook

Du liker dette.

8,976 personer liker **Aftenposten meninger**.

 Jeanine	 Per	 Sverre	 Mona	 Cathrine	 Ann
 Marianne	 Eirik	 Christian	 Kenneth		

[Underholdningsguiden](#)

•

[Bivrfrost med Frikar på turné i Innlandet 25/10-25/11](#)

•

[Ekte mynt med Snøhvit og de](#)

Mest kommentert siste døgn

08:15	Lik oss! (37)
12:08	Definisjonsmakt i Gaza (104)
18:04	Har brukt 425 millioner på IT-konsulenter (52)
10:10	Hull på en større byll? (156)
10:24	Arven som ble verdiløs (61)
05:00	Verdighetens pris (14)
